

Asia: VN/8058/2023

Luonnos ympäristöministeriön asetukseksi yhteentoimivassa tietomallimuodossa laadittujen kaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta

Huomiot asetuksen pykälistä

Huomionne asetusluonnoksen 1 §:stä ja liitteistä 1-3.

Asetusluonnoksesta tai sen liitteistä ei tule selkeästi ilmi voidaanko kaikkia Kaavamääräyslajikoodiston ja Kaavamääräyksen lisätiedon laji -koodiston koodeja käyttää kaikilla kaavatasoilla. Nykymuotoisena asetus ja sen liitteet antavat ristiriitaisen kuvan, jossa asetuksen 1 § ja liitteet 1 ja 2 ovat tulkittavissa siten, että kaikki koodit ovat käytettävissä kaikilla kaavatasoilla, kun taas asetuksen 2 § ja liite 4 osoittaa esimerkiksi maakuntakaavatasolle vain tietyn, nykymuodossaan riittämättömän, määrän kaavamääräysten esitystapoja.

Eryteisesti liitteisiin 1 ja 2 on tarpeen tehdä täydennyksiä ennen asetuksen voimaantuloa. Esimerkiksi kaavamääräyslaji ”muu” tarvitaan, jotta mahdolliset kaavan kaavamääräykset, joita ei nykyisillä Kaavamääräyslaji tai Kaavamääräyksen lisätiedon laji -koodistoilla voida toteuttaa, eivät estä kaavaprosessin etenemistä tai kaavan voimaantuloa.

Liitteisiin 1 ja 2 tulee olla mahdollista lisätä Kaavamääräyslaji- tai Kaavamääräyksen lisätiedon laji -koodeja nopealla ja joustavalla tavalla asetuksen voimaantulon jälkeen. Tietomalli tai siihen liittyvien koodistojen ja asetuksen joustamattomuus ei saa muodostua yhdenkään kaavaprosessin etenemisen esteeksi tai rajoittaa suunnittelua.

Huomionne asetusluonnoksen 2 §:ssä esitettyyn vaatimukseen siitä, että kaavassa on noudatettava liitteen 4 mukaista vakiomuotoista kaavamääräyksen ja kaavakohteen esitystapaa ja kaavamääräyksen otsikointia.

Uudistuksessa tavoiteltavalla koneluettavuudella ei ole mitään tekemistä kaavan esitystavan kanssa. On erittäin kyseenalaista, että kaavojen yhtenäistä esitystapaa ollaan säätämässä asetuksella, joka

on mahdollisimman jäykkä ja joustamaton instrumentti jatkuvasti muutoksessa olevan ja tulevaisuuden maankäyttöä yhteensovittavan kaavoituksen ohjaamiseen. Maakuntien liittojen yhteisessä HAME-työssä hyväksi havaittu joustava toimintatapa on mahdollistanut maakuntakaavojen yhtenäisen esitystavan lisäksi alueiden omiin tarpeisiin soveltuvat esitystavat. Tämä toimintatapa tulee ottaa pohjaksi tukemaan kaavojen yhtenäistä esitystapaa sekä kunkin maakunnan tai kunnan alueellisia tarpeita kaavan esitystavasta.

Kaavojen rakenteellisen tietomallin mukaisen yhtenäisyyden tulee olla riittävä lähtökohta kaavojen yhdenmukaisuudelle. Yhdenmukainen, yhdessä sovittu ja joustavasti muokattava esitystapa voi olla olemassa, mutta kaavan yhdenmukaisesta esitystavasta ei tule säätää asetuksella.

Asetusluonnoksen 2 § on ristiriidassa tällä hetkellä rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettujen esitysten ja ohjeiden kanssa, jossa rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tulisi toimittaa koneluettavan tietomallimuotoisen kaava-aineiston lisäksi GeoTIFF -muotoinen kuva esimerkiksi maakuntavaltuustossa maakunnan omalla esitystavalla hyväksytystä maakuntakaavasta.

Huomionne liitteessä 4 esitettyihin kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystapoihin.

Kaavakohteiden esitystapaa ei tule säädellä asetuksella.

Kaavakartassa tulisi aina tavoitella mahdollisimman selkeää ja ihmiselle helppolukuista ilmiä. Tähän päästään, kun huolehditaan eri symbolien mahdollisimman suuresta kontrastista suhteessa toisiin kaavamerkintöihin. Tällöin on oltava mahdollisuus käyttää laajaa väripalettia, erilaisia rasteritäyttöjä, viivan paksuuksia, viivatyyplejä ja erilaisia pistesymboleja.

Liitteestä 4 puuttuu lukuisia jo nykyisissä maakuntakaavoissa osoitettuja merkintöjä. Lisäksi asetusluonnoksesta tai sen liitteistä ei selkeästi tule ilmi, ja ne ovat ristiriidassa sen suhteen, että voidaanko esitystapoja käyttää ristiin eri kaavatasoilla (esim. liitteen 4 yleiskaavan esitystapoja maakuntakaavoissa).

On erittäin kyseenalaista, miksi laajassa sidosryhmäyhteistyössä maakuntakaavoituksen asiantuntijoiden kanssa laadittua Maakuntakaavan kaavamääräyskokoelma -hankkeen tuloksia ei ole huomioitu lainkaan asetusluonnoksessa tai sen liitteissä. Kyseisen hankkeen työssä huomioitiin erityisesti vuodesta 2015 lähtien HAME-tietomallin kehitystyössä luodut maakuntakaavan esitystavat. Asetuksessa tulee ehdottomasti huomioida HAME-työssä kehitetyt esitystavat maakuntakaavoille.

Huomionne liitteessä 4 esitettyihin kaavamääräyskoodien yhdistelmiin ja kaavamääräyksen muodostamisen periaatteisiin liittyen.

Muodostamisperiaate on hyvä, mutta sen käyttökelpoisuus edellyttää sitä, että mahdollisimman monet yhdistelmät vastaavat erilaisiin tarpeisiin ja tilanteisiin ja, että nämä on huomioitu sekä tietokantamallissa että esitystavoissa.

Liitteiden 1 ja 2 koodistot mahdollistavat lukemattomien eri kaavamääräisyhdistelmien muodostamisen, mutta esitystapa (liite 4) näyttäisi rajoittavan näiden yhdistelmien käyttöä muun muassa maakuntakaavoituksessa. Nykyinen asetusluonnos ja sen liitteet herättävätkin kysymyksen, että rajoittaako liitteessä 4 määritellyt esitystavat monipuolisen Kaavamääräyslaji sekä Kaavamääräyslajin lisätieto (liitteet 1 ja 2) koodistojen hyödyntämisen. Esimerkki: Onko mahdollista valita Kaavamääräyslajiksi koodi Taajamatoimintojen alue sekä Kaavamääräyksen lisätiedon lajiksi koodi Reservialue, kun tällaiselle kaavamääräisyhdistelmälle ei ole määritelty liitteessä 4 esitystapaa maakuntakaavalle?

Tulee olla mahdollista hyödyntää Kaavamääräyslaji sekä Kaavamääräyslajin lisätieto (Liitteet 1 ja 2) koodistoja erilaisille geometrioille (alue, piste, viiva). Liitteessä 4 ei saa säätää rajoituksia eri kaavamääräisyhdistelmille tai geometrioille, joissa niitä voidaan käyttää.

Yleiset huomionne liitteestä 4.

Merkintöjen yhtenäistä esitystapaa ei tule säätää asetuksella. Merkintöjen yhtenäinen esitystapa, johon tässä nyt pyritään, ei liity koneluettavuustavoitteeseen ja tulee jättää kokonaan pois.

Liitteen 4 esitystavat ja asetusluonnoksen 2 § ovat ristiriidassa asetusluonnoksen 1 §:n ja siihen liittyvien liitteiden 1 ja 2 kanssa.

Liitteen 4 esitystavat antavat suppeat mahdollisuudet kehittää maakuntakaavan kaavamääräyksiä, ja ne soveltuvat huonosti maakuntakaavan strategiaan kaavamääräyksiin. Esitystapoja tulee olla mahdollista muuttaa nopeasti suunnittelun tarpeisiin joustavalla tavalla asetuksen voimaantulon jälkeen.

Yleiset huomionne asetuksesta

Yleiset huomionne luonnoksesta ympäristöministeriön asetukseksi yhteentoimivassa tietomallimuodossa laadittavien kaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta.

Lähtökohtaisesti näemme hyvänä ja tärkeänä rakenteellisesti yhtenäisen ja valtakunnallisesti määritellyn tietomallin mukaisen kaavoituksen. Tietomalliin pohjautuvalla kaavoituksella on monia hyötyjä, ja aineiston yhtenäisyyden parantuessa monet prosessit tehostuvat.

Ihmislueuttavuutta ei saa kuitenkaan alistaa konelueuttavuudelle. Kaavan ulkoasuun ei saa tehdä selkeyttä ja informatiivisuutta heikentäviä ratkaisuja konelueuttavuuden tai yhtenäisyyden tavoittelun nimissä.

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne.

Asetuksessa ei ole riittäväällä tavalla huomioitu laadukasta suunnittelua, johon kuuluvat myös paikalliset tarpeet erilaisille kaavamääräyksille ja niiden esitystavoille.

Asetuksen valmistelussa on noudatettu huonoa etenemisjärjestystä, jossa ensin annetaan asetus ja tämän jälkeen vasta testataan rakennetun ympäristön tietojärjestelmää ja esitystapojen toimivuutta eri kaavatasoilla. Asetusta ei tule hyväksyä ennen kuin siinä säädettyjä esitystapoja ja niiden toimivuutta on testattu käytännössä.

Asetuksessa ei ole huomioitu kansalliseen turvallisuuteen liittyvien kriittisten infrastruktuurien esittämiseen mahdollisesti liittyviä rajoitteita.

Mustonen Paula
Hämeen liitto